

УДК 341.1/8:341.231.12

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.1.12>

АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ ВОЙЦІХОВСЬКИЙ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра конституційного і міжнародного права;*

 <https://orcid.org/0000-0001-5629-8852>,
e-mail: voitsihovsky@gmail.com;

ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ БАКУМОВ,

*доктор юридичних наук, доцент,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра конституційного і міжнародного права;*

 <https://orcid.org/0000-0002-4003-1974>,
e-mail: 1const.law@gmail.com

ЗБРОЙНА АГРЕСІЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ ЯК ЗАГРОЗА СИСТЕМИ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ

Розкрито основні інституціональні проблеми системи колективної безпеки в умовах збройної агресії російської федерації проти України. Визначено пріоритетне значення питання забезпечення колективної безпеки, зважаючи на агресивну зовнішню політику росії. Система колективної безпеки обґрунтовано розглядається як головний критерій існування та розвитку дружніх відносин між державами та підтримання міжнародного правопорядку. У зв'язку з виробленням нових підходів і напрямів розвитку стратегій міжнародних організацій, які складають систему колективної безпеки, надано аналіз діяльності Організації Об'єднаних Націй, Організації Північноатлантичного договору і Організації з безпеки і співробітництва в Європі як реакції міжнародної спільноти на збройне вторгнення російської федерації в Україну. Аргументовано запропоновано переосмислити парадигму забезпечення колективної безпеки. Окреслено роль України у побудові нової системи колективної безпеки.

Ключові слова: *колективна безпека, ООН, НАТО, ОБСЄ, міжнародний правопорядок, агресія.*

Оригінальна стаття

ВСТУП. У сучасному світі останнім часом склалася тенденція до зростання різних загроз і небезпек для міжнародного миру та безпеки, їх впливу на держави та всю систему міжнародного правопорядку. Зміна парадигми забезпечення колективної безпеки на глобальному і регіональному рівнях, деградація суспільно-політичних та міжнародно-правових підходів до самої суті колективної безпеки, безпеки окремих держав і націй, бездумне політичне «загравання» з носіями загроз міжнародному миру і безпеці породили низку нових ризиків, яким протистоять (інколи безуспішно) спеціально створені безпекові міжнародно-правові механізми.

Російське збройне вторгнення у Крим у лютому-березні 2014 р. з подальшою воєнною окупацією півострова, розв'язання війни на Донбасі з квітня 2014 р. і широкомасштабне вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 р. поставили під сумнів здатність сучасної системи колективної безпеки ефективно реагувати на нові загрози та реалізовувати безпекові гарантії, які були надані державам-учасникам.

Розв'язання російською федерацією неспровокованої та невиправданої війни проти України призвело до зміни всього безпекового середовища і буде мати довгострокові наслідки для побудови збалансованої міжнародної політики та міжнародних відносин. Перспективи вирішення вкрай складної ситуації, в якій опинилася наша держава, перебувають у площині інституційного аналізу існуючої системи колективної безпеки, визначення наявних проблем і неузгодженостей у міжнародно-правовому механізмі запобігання та припинення збройних конфліктів, а також вироблення рекомендацій і пропозицій щодо ефективного функціонування глобальних і регіональних систем колективної безпеки.

Актуальність обраної тематики наукового дослідження полягає в необхідності вироблення аналітичного погляду на сучасну систему колективної безпеки в діяльності найбільш авторитетних світових безпекових структур (насамперед Організації Об'єднаних Націй, Організації Північноатлантичного договору і Організації з безпеки і співробітництва в

Європі) на тлі розв'язання російською федерацією неспровокованої повномасштабної війни проти України. У зв'язку із цим проблематика формування ефективної системи колективної безпеки є дуже актуальною не тільки для світової спільноти, що пояснюється її абсолютним значенням для підтримання міжнародного правопорядку, але й для України задля відновлення державного суверенітету і територіальної цілісності під час відсічі російської збройної агресії.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою статті є проведення інституційного аналізу сучасної системи колективної безпеки в умовах збройної агресії російської федерації проти України. Ця мета досягається через виконання таких завдань: з'ясувати сутність системи колективної безпеки; проаналізувати діяльність найвпливовіших безпекових міжнародних організацій з моменту розв'язання російсько-української війни й оцінити їх здатність її припинити; сформулювати проблемні питання щодо функціонування існуючої системи колективної безпеки; аргументувати необхідність побудови нової системи колективної безпеки; визначити роль і місце України в побудові новітньої архітектури системи колективної безпеки.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Для досягнення поставленої мети при написанні статті було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, що знаходять широке застосування в сучасній правовій науці, а саме: *історичний* – для з'ясування та вивчення фактів і подій, пов'язаних із діяльністю безпекових міжнародних організацій у хронологічній послідовності з моменту розв'язання агресивної війни Росії проти України у 2014 р.; *метод об'єктивності* – для встановлення вірогідності і повноти застосованої у процесі написання статті інформації; *діалектичний системний підхід* – для визначення основних тенденцій розвитку сучасної системи колективної безпеки щодо протидії новим викликам і загрозам; *порівняльний* – для встановлення логічних закономірностей у діяльності безпекових міжнародних організацій; *узагальнення* – для визначення загальної моделі поведінки безпекових міжнародних організацій у кризових ситуаціях; *моделювання, багатofакторності і прогнозування* – для формулювання передумов і тенденцій побудови нової системи колективної безпеки та визначення ролі та місця України в її формуванні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. У науці міжнародного права під

колективною безпекою розуміють систему колективних дій держав та їх союзів з метою захисту від будь-яких внутрішніх і зовнішніх загроз. Формування дієвої системи колективної безпеки передбачає насамперед реалізацію комплексу як заходів політичного, економічного, правового характеру, так і військово-організаційних заходів, спрямованих на запобігання і припинення будь-якої агресії (Дроздова, 2017; Sunday, 2019). Система колективної безпеки повинна базуватися на таких принципах, як: неподільність безпеки (агресивні дії проти однієї держави-учасниці розглядаються як агресія проти всіх держав-учасниць); групова відповідальність усіх держав-учасниць щодо забезпечення колективної безпеки; невтручання у внутрішні справи будь-якої держави-учасниці і врахування її інтересів; можливість розміщення військових об'єктів одних держав-учасниць на території інших; прийняття рішень із важливих питань лише на основі спільної згоди та готовності національних збройних сил і фінансових зобов'язань кожної держави-учасниці відповідно до наявних загроз.

Колективна безпека включає в себе систему заходів, спрямованих на підтримання міжнародного миру і безпеки, запобігання та припинення війни, здійснення колективного протистояння будь-якої агресії і колективної взаємодопомоги. Така співпраця зацікавлених держав здійснюється в межах Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), Організації Північноатлантичного договору (далі – НАТО), Організації з безпеки і співробітництва в Європі (далі – ОБСЄ) та інших міжнародних безпекових організацій регіонального і міжрегіонального характеру (Перепелиця, Бритов, 2022, с. 16).

Слід зазначити, що існуюча система колективної безпеки переживає сьогодні глибоку кризу, спричинену збройною агресією російської федерації проти України (Gill, 2022). Ще у 2014 р. після анексії Росією українського Криму, розв'язання війни на Донбасі й подальшого повномасштабного збройного нападу на Україну, після численних «стурбованостей» і «занепокоєностей» наших зарубіжних партнерів стало зрозуміло, що настав кінець парадигмі безпечного цивілізованого світу, заснованій на загальній повазі до міжнародних правил, принципів та норм, визнанні прав і свобод людини як найвищої цінності вільного світу. У центрі цієї міжнародної кризи знаходиться безпорадність ООН, яка була створена саме з метою підтримання міжнародного миру та безпеки, зокрема шляхом протидії будь-яким

формам агресії (Карпенко, 2020, с. 120). У намаганнях зупинити неспровоковану агресивну війну в Україні можемо спостерігати неспроможність цієї універсальної міжнародної організації захистити окремих держав-членів від збройної агресії з боку інших членів організації (Green, Henderson, Ruu, 2022).

Взагалі з моменту створення ООН російська федерація неодноразово здійснювала нахабну спробу «перекроїти» під власні «імперські» інтереси міжнародно-правове середовище, що забезпечує безпеку держав і народів, а також міжнародний правопорядок. Із цією метою росія просувала в систему міжнародних відносин власний хибний механізм, що ґрунтувався на системі помилкових принципів і правил, підміні понять у сфері забезпечення міжнародного миру і безпеки. Із початку відкритої збройної агресії російської федерації проти України у 2014 р. росією було порушено сотні норм міжнародного права. Утім, у ніч з 23 на 24 лютого 2022 р. російська федерація змогла вчинити навіть більше – порушити всі десять основоположних принципів міжнародного права¹.

Такі агресивні дії росії викликали серйозні занепокоєння в усьому світі (Cavandoli, Wilson, 2022), оскільки вони суперечать нормам міжнародного права – Статуту ООН (Наґе, 2022, р. 155), міжнародному гуманітарному праву, праву в галузі прав людини тощо. Окремі країни навіть вимушені були вчинити певні заходи задля убезпечення себе та міжнародної спільноти від можливих військових загроз із боку російської федерації, а саме: Литва та Молдова оголосили на своїй території надзвичайний стан²; Туреччина закрила Чорне море для російських кораблів (протоки Босфор і Дарданелли)³; вперше в історії Організація Північноатлантичного договору акти-

увала власні багатонаціональні сили для захисту Альянсу⁴; Великобританія, Канада, США, Бельгія, Норвегія, Італія, Німеччина, країни Балтії, Польща, Чехія, Болгарія, Румунія, Чорногорія, Словенія послідовно закрили свій повітряний простір для російських і білоруських повітряних суден, а до вечора 27 лютого 2022 р. Європейський Союз повністю закритий свій повітряний простір для всіх типів літаків, зареєстрованих у росії та білорусі⁵; Німеччина направила безпрецедентні додаткові кошти на власну армію у розмірі 100 млрд євро⁶; понад 400 російських дипломатів із приблизно двох десятків країн були вислані⁷; Швеція та Фінляндія 18 травня 2022 р. офіційно подали заявку на вступ до НАТО⁸ тощо. Водночас у відповідь на російську агресію проти України деякі великі європейські міста (Амстердам, Барселона, Берлін, Брюссель, Женева, Лондон, Мадрид, Мюнхен, Париж, Стокгольм тощо) почали розривати дружні зв'язки з російськими містами, які у свій час були налагоджені для взаємного ознайомлення з життям, історією та культурою, для досягнення кращого взаєморозуміння, зміцнення співпраці та дружби між населенням і міськими органами управління та організаціями (Szpak et al., 2022).

⁴ НАТО вперше розгортає сили реагування для оборони союзників // УКРІНФОРМ : сайт. 25.02.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3413108-nato-vperse-rozgortae-sili-reaguvanna-dla-oboroni-souznikiv.html> (дата звернення: 30.01.2023).

⁵ Країни світу закривають небо для російської авіації: список // ZN,UA : сайт. 27.02.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/krajini-jes-zakrivajut-nebodlja-rosijskoji-aviatsiji-spisok.html> (дата звернення: 30.01.2023); ЄС закриває повітряний простір для РФ // Європейська правда : сайт. 27.02.2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/02/27/7134850/> (дата звернення: 30.01.2023).

⁶ Німеччина створює спецфонд для армії у €100 мільярдів // УКРІНФОРМ : сайт. 10.06.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3504035-nimeccina-stvorue-specfond-dla-armii-u-100-milardiv.html> (дата звернення: 30.01.2023).

⁷ Понад 20 країн вислали понад 400 російських дипломатів після вторгнення РФ в Україну // УНІАН : сайт. 26.04.2022. URL: <https://www.unian.ua/politics/ponad-20-krajini-vislali-ponad-400-rosijskih-diplomatov-pislya-vtorgnennya-rf-v-ukrajinu-wp-novini-ukrajina-11801142.html> (дата звернення: 30.01.2023).

⁸ Фінляндія і Швеція подали заяви на вступ до НАТО // NATO : сайт. 18.05.2022. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_195468.htm (дата звернення: 30.01.2023).

¹ Як РФ встигла порушити майже всі норми міжнародного права за одну ніч? // Асоціація правників України : сайт. 24.02.2022. URL: <https://uba.ua/ukr/news/8973/> (дата звернення: 30.01.2023).

² Литва і Молдова запроваджують надзвичайний стан // ГЛАВКОМ : сайт. 24.02.2022. URL: <https://glavcom.ua/news/litva-i-moldova-zaprovadzhuut-nadzvichaynij-stan-824605.html> (дата звернення: 30.01.2023).

³ Туреччина закриває Босфор і Дарданелли для військових кораблів // УКРІНФОРМ : сайт. 27.02.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3415014-tureccina-zakrivaе-bosfor-i-dardanelli-dla-vijskovih-korabliv.html> (дата звернення: 30.01.2023).

Розкриваючи організаційно-правові заходи Організації Об'єднаних Націй щодо засудження і припинення агресії російської федерації проти України, насамперед слід розпочати з Резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/68/262 «Територіальна цілісність України» від 27 березня 2014 р.¹, яка стала першим міжнародно-правовим актом, прийнятим у межах ООН одразу після окупації росією українського Криму. Цей документ став основою всіх подальших міжнародно-правових актів із цього питання. Подібні документи є актами «м'якого права», тобто мають рекомендаційний характер і не передбачають жодних правових наслідків за їх невиконання. Згаданою Резолюцією держави – члени ООН лише засудили російське збройне вторгнення в український Крим і його окупацію; закликали всі держави відмовитися та утримуватися від будь-яких дій, спрямованих на часткове або повне порушення національної єдності і територіальної цілісності України, зокрема від будь-яких спроб змінити загальновизнаний кордон України за допомогою загрози силою або її застосування чи інших неправомірних дій; закликали всі держави та міжнародні організації не визнавати будь-яку зміну статусу Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на основі проведеного 16 березня 2014 р. референдуму про *входження півострова Крим до складу росії* на правах суб'єкта російської федерації та утримуватися від будь-яких дій або кроків, які можна було б тлумачити як визнання будь-якого такого зміненого статусу тощо.

Не менш важливим міжнародно-правовим актом, схваленим Генеральною Асамблеєю ООН, є Резолюція A/RES/71/205 «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим і місті Севастополь (Україна)» від 19 грудня 2016 р.², яка підтверджує окупацію російською федерацією території українського Криму і порушення нею там прав людини. Згадуючи про цей документ, слід зазначити,

¹ Территориальная целостность Украины : Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН A/RES/68/262 от 27.03.2014 // Организация Объединенных Наций : офиц. сайт. URL: <https://www.un.org/ru/ga/68/docs/68res3.shtml> (дата звернення: 30.01.2023).

² Положение в области прав человека в Автономной Республике Крым и городе Севастополе (Украина) : Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН A/RES/71/205 от 19.12.2016 // Организация Объединенных Наций : офиц. сайт. URL: https://www.un.org/ru/ga/third/71/third_res.shtml (дата звернення: 30.01.2023).

що держави – члени ООН засуджують встановлення правової системи російської федерації та відповідний негативний вплив на дотримання прав людини в окупованому Криму; занепокоєні серйозними порушеннями та зловживаннями, вчиненими окупаційною російською владою у Криму, враховуючи позасудові вбивства, викрадення і насильницькі зникнення, політично мотивовані кримінальні переслідування, дискримінацію, утиски, залякування, насильство, довільні затримання, тортури та жорстоке поводження з ув'язненими та їх переведення з Криму до російської федерації, а також іншими порушеннями основних прав і свобод людини, у тому числі свободи слова, права на мирні зібрання тощо. Крім того, питання дотримання прав і свобод людини в окупованому Криму, а також мілітаризації півострова неодноразово були на порядку денному подальших пленарних засідань Генеральної Асамблеї ООН.

Роботу Організації Об'єднаних Націй, створеної свого часу для недопущення розв'язання війн (Преамбула Статуту ООН)³, паралізує держава, яка зловживає своїм правом вето в Раді Безпеці ООН. Водночас російська федерація всіляко намагається впливати на інших держав-членів при прийнятті рішень у Генеральній Асамблеї ООН, що стосуються засудження російської агресії проти України. Завдяки цьому політичний вплив ООН на ситуацію в Україні обмежувався лише резолюціями Генеральної Асамблеї ООН (про територіальну цілісність України, права людини в окупованому Криму, мілітаризацію півострова тощо). Утім, не варто недооцінювати важливість і роль прийнятих резолюцій Генеральної Асамблеї ООН, у яких чітко закріплено, що російська федерація є агресором, вона окупувала окремі українські території, що є підставою для майбутніх позовів України до Міжнародного суду ООН, Міжнародного кримінального суду, Європейського суду з прав людини тощо.

Прикладом того, коли можливість Організації Об'єднаних Націй уживати рішучіших дій (військових або у формі санкцій) для встановлення миру в Україні була обмежена правом вето держави-агресора в Раді Безпеки ООН, є вето 25 лютого 2022 р. проекту резолюції щодо засудження акту російської агресії, негайного припинення вогню та притягнення росії до відповідальності. Однак у відповідь на

³ Устав ООН (полный текст) // Организация Объединенных Наций : офиц. сайт. URL: <https://www.un.org/ru/about-us/un-charter/full-text> (дата звернення: 30.01.2023).

таку нахабну поведінку російської федерації 27 лютого 2022 р. Рада Безпеки ООН прийняла Резолюцію S/RES/2623 щодо скликання надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН із цього питання¹. Підсумком скликаного пленарного засідання надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН було схвалення таких украї важливих для України резолюцій:

– Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 «Агресія проти України» від 1 березня 2022 р.², в якій держави-члени вимагають від російської федерації негайного припинення вогню, виведення своїх збройних сил із території України, а також скасування рішення щодо статусу окремих районів Донецької та Луганської областей;

– Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/2 «Гуманітарні наслідки агресії проти України» від 24 березня 2022 р.³, в якій держави-члени вимагають від російської федерації негайного припинення воєнних дій на території України, забезпечення повного захисту цивільного населення, в тому числі журналістів і медичного персоналу, об'єктів критичної інфраструктури, а також сприяння гуманітарній допомозі;

– Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/3 «Призупинення прав членства Російської Федерації в Раді ООН з прав людини» від 7 квітня 2022 р.⁴, в якій держави-члени, ви-

словлюючи серйозне занепокоєння тривалою правозахисною та гуманітарною кризою в Україні, особливо у зв'язку з повідомленнями про порушення та утиски прав людини, порушення міжнародного гуманітарного права з боку російської федерації, враховуючи рішучі висловлювання стурбованості у заявах Генерального секретаря ООН та Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини та інформацію щодо ситуації з правами людини в Україні, ухвалили рішення про призупинення права членства російської федерації в Раді з прав людини;

– Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/4 «Територіальна цілісність України: захист принципів, закріплених у Статуті Організації Об'єднаних Націй» від 12 жовтня 2022 р.⁵, в якій Генеральна Асамблея знову підтвердила свою прихильність суверенітету, незалежності, єдності і територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, враховуючи територіальні води; засудила організацію російською федерацією незаконних так званих референдумів у регіонах, що знаходяться в межах міжнародно визнаних кордонів України, та спробу незаконної анексії Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей після організації вищезгаданих референдумів; закликала всі держави, міжнародні організації та спеціалізовані установи ООН не визнавати зміни російською федерацією статусу згаданих територій України; зажадала від Росії негайного та беззастережного скасування своїх рішень від 21 лютого і 29 вересня 2022 р., що стосуються статусу окремих районів Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей України, оскільки вони є порушенням територіальної цілісності та суверенітету України і суперечать Статуту ООН, а також негайного, повного та беззастережного виведення всіх збройних сил росії з території України в межах її міжнародно визнаних кордонів.

Після багатьох місяців імітації російською федерацією готовності до відкритого діалогу і відвертої брехні іншим країнам та міжнародним

¹ Чрезвычайная специальная сессия Генеральной Ассамблеи по Украине : Резолюция Совета Безопасности ООН S/RES/2623 от 27.02.2022 // Совет Безопасности ООН : офиц. сайт. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/271/35/PDF/N2227135.pdf> (дата звернення: 30.01.2023).

² Агрессия против Украины : Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН ES-11/1 от 02.03.2022 // Организация Объединенных Наций : офиц. сайт. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/293/39/PDF/N2229339.pdf> (дата звернення: 30.01.2023).

³ Гуманитарные последствия агрессии против Украины : Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН ES-11/2 от 24.03.2022 // Организация Объединенных Наций : офиц. сайт. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/301/70/PDF/N2230170.pdf> (дата звернення: 30.01.2023).

⁴ Приостановление прав членства Российской Федерации в Совете по правам человека : Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН ES-11/3 от 07.04.2022 // Организация Объединенных Наций : офиц. сайт. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/312/50/PDF/N231250.pdf> (дата звернення: 30.01.2023).

⁵ Территориальная целостность Украины: защита принципов, закрепленных в Уставе Организации Объединенных Наций : Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН ES-11/4 от 12.10.2022 // Организация Объединенных Наций : офиц. сайт. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/630/71/PDF/N2263071.pdf> (дата звернення: 30.01.2023).

інституціям, зокрема НАТО і ОБСЄ, у міжнародній спільноті повністю зникла довіра до країни-агресора (Green, Henderson, Ruy, 2022). До того ж, створивши безпрецедентні економічні потрясіння на світових енергоринках і використовуючи голод населення як зброю зовнішньополітичного впливу, росія ще більше глобалізує жахливі наслідки своєї загарбницької війни в Україні. Як і за часів «холодної війни», підконтрольні російські засоби масової інформації, урядовці та громадські діячі вдаються до безвідповідальної риторики, підтримуючи застосування росією ядерної зброї як проти України, так і проти держав – членів НАТО.

Організація Північноатлантичного договору як військово-політичний союз держав Північної Америки і Європи значною мірою відреагувала в перші місяці повномасштабного збройного вторгнення російської федерації в Україну. Лідуючі позиції США в Альянсі довели значну ефективність мобілізаційних міжнародних зусиль, зокрема щодо надання військової допомоги Україні. Реакція НАТО на російсько-українську війну, якій довелося балансувати між військовою підтримкою України і уникненням відкритого збройного конфлікту з російською федерацією, була більш-менш виправданою¹.

Північноатлантичний альянс розпочав активну підтримку України у 2014 р., коли росія окупувала український Крим. Так, 15 квітня 2014 р. перед початком засідання Ради Європейського Союзу на рівні міністрів оборони 28-ми держав – членів ЄС у Люксембурзі Генеральний секретар НАТО звинуватив російську федерацію у прямій причетності до виникнення і підживлення сепаратистського руху на Донбасі. 30 червня 2014 р. головнокомандувач Об'єднаних збройних сил НАТО в Європі визнав, що російська федерація не лише фінансово і матеріально-технічно підтримує сепаратистів, але й використовує проти України найманців у той час, коли регулярні російські збройні сили допомагають бойовикам разом із військовим обладнанням перетинати український кордон (Вахненко, 2018, с. 62). У серпні 2014 р. Генеральний секретар НАТО у своїй заяві визнав роль росії на українському Донбасі

¹ Наслідки російського вторгнення в Україну для міжнародної безпеки – НАТО і не тільки // НАТО : сайт. 07.07.2022. URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2022/07/07/nasldki-rosjs-kogo-vtorgnennya-v-ukranu-dlya-myonarodno-bezpeki-nato-ne-tlki/index.html> (дата звернення: 30.01.2023).

як країни-агресора та кваліфікував збройне вторгнення російської федерації через східний російсько-український державний кордон як серйозну ескалацію збройної агресії проти України.

З початку російсько-українського конфлікту НАТО значно розширила підтримку, що надається Україні в галузі розвитку потенціалу і розбудови спроможностей протистояння у війні. Держави – члени Альянсу засудили та запевнили в тому, що ніколи не визнають незаконну анексію Криму росією, а також її дестабілізуючі й агресивні дії на Сході України та в Чорноморському регіоні. У зв'язку із цим було збільшено військову присутність НАТО у Чорному морі та розширено військово-морське співробітництво між Альянсом та Україною².

19 листопада 2016 р. на Парламентській асамблеї НАТО українському питанню було присвячено доповідь, яку виголосив впливовий британський парламентарій Лорд Джоуплінг. Він зауважив, що російська федерація продовжує ігнорувати підписані нею Мінські домовленості і не планує виводити свої збройні сили з території України. Як приклад був продемонстрований відеоролик з оглядом російської зброї, яка була виявлена на українському Донбасі³.

У заяві Генерального секретаря НАТО від 8 липня 2022 р. було зазначено, що Альянс рішуче засуджує жорстоку і неспровоковану загарбницьку війну росії проти незалежної, мирної та демократичної України, яка є близьким партнером Альянсу, а також не визнає так звані народні республіки, створені на Сході України. Як НАТО в цілому, так і окремі держави-члени продовжують надавати Україні всебічну допомогу на безпрецедентному рівні з метою гарантування її основоположного права на самооборону.

Організація Північноатлантичного договору неодноразово звинувачувала російську федерацію у розв'язанні агресивної війни проти України. Цей військовий конфлікт істотно підриває міжнародну безпеку і стабільність, а

² Відносини Україна – НАТО // НАТО : сайт. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/2/pdf/220214-factsheet_NATO-Ukraine_Relations_-2.pdf (дата звернення: 30.01.2023).

³ НАТО присвятило сьогодні Україні цілу доповідь // Сьогодні : сайт. 19.11.2016. URL: <https://politics.segodnya.ua/ua/politics/natoposvyatilo-segodnya-ukraine-celyu-doklad-i-pokazalo-rossiyskoe-oruzhie-na-donbasse-771679.html> (дата звернення: 30.01.2023).

також грубо порушує принципи і норми міжнародного права. Держави – члени НАТО закликали Росію негайно припинити військові дії, вивести війська з усієї території України і по-справжньому взятися за дипломатичні методи урегулювання конфлікту. Крім того, Генеральний секретар НАТО заявив, що Альянс підтримує український народ та її легітимних, демократично обраних президента, парламенту та уряду, повна підтримка НАТО суверенітету України та її територіальної цілісності в межах міжнародно визнаних кордонів буде незмінною¹.

В аспекті військової підтримки України слід відзначити роль Організації Північноатлантичного договору у проведенні зустрічей представників оборонних відомств держав – членів Альянсу, Європейського Союзу, а також країн Африки, Близького Сходу, Перської затоки та Азійсько-Тихоокеанського регіону в Німеччині на військово-повітряній базі США «Рамштайн»². Щомісячні зустрічі, починаючи з 26 квітня 2022 р., відіграють роль ефективного переговорного майданчика для учасників з 50-ти країн світу (Umland, 2023) з метою синхронізації та прискорення надання військової допомоги Україні для протистояння російському повномасштабному вторгненню (McKee, Attaran, Lindert, 2022), постійної координації своїх зусиль у цьому напрямі та обговорення питань підтримки України в післявоєнний період. Зустрічі у форматі Рамштайн свідчать про створення оборонної міжнародної коаліції або «антиросійської (антипутінської) коаліції» на кшталт «антигітлерівської коаліції» під час Другої світової війни. За своєю історичною роллю вона порівнюється з Тегеранською конференцією 1943 р.

Задля забезпечення стабільної глобальної безпеки колективна безпека повинна базуватися і на регіональних підсистемах колективної безпеки та враховувати характер усіх загроз та ризиків у певному регіоні, контингент і можливості національних збройних сил держав, їх військову інфраструктуру тощо. До таких регіональних підсистем колективної безпеки слід віднести Організацію з безпеки і співробітництва в Європі. Це найбільша регіо-

нальна міжнародна організація, що опікується питаннями безпеки в усіх її вимірах – військово-політичному, економіко-довкільному та гуманітарному (Войціховський, 2020, с. 240). Діяльність України у рамках ОБСЄ є важливим чинником, що доповнює та посилює стабільність і безпеку в європейському регіоні. Особливе значення для формування ефективної системи європейської безпеки має активізація спільних зусиль України та ОБСЄ у питаннях припинення збройної агресії росії (Ablazov, Karpenko, 2020, р. 14).

Унаслідок російського збройного вторгнення у Крим і початку його тимчасової окупації, а також спалаху відкритого збройного конфлікту на Сході України, ОБСЄ на підставі запиту від уряду України до організації і консенсусного рішення всіх 57 держав-членів 21 березня 2014 р. створила Спеціальну моніторингову місію ОБСЄ в Україні (далі – СММ). Проте після широкомасштабного збройного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 р. мандат СММ ОБСЄ не був продовжений через позицію російської федерації. 31 березня 2022 р. Спеціальна моніторингова місія в Україні була припинена.

На той час СММ в Україні була найбільшою місією в ОБСЄ, персонал якої налічував 1 261 особу (814 міжнародних та 447 місцевих працівників).

Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні була неозброєною цивільною міжнародною місією, яка працювала цілодобово на всій території України. Основними завданнями СММ були неупереджене й об'єктивне спостереження та звітування про реальну ситуацію в Україні, а також сприяння діалогу між усіма сторонами військового конфлікту³. Усвідомлюючи роль неупередженого міжнародного *спостерігача*, за весь час своєї роботи Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні неодноразово виявляла на Донбасі зразки російської військової техніки, яка не перебуває на озброєнні української армії, зокрема зразки сучасної військової техніки, які не мають аналогів у всьому світі. Крім того, місія неодноразово спостерігала колони критичних вантажних автомобілів, що перетинають російсько-український кордон у нічний час далеко від наземних пунктів пропуску⁴.

¹ Відносини з Україною // НАТО : сайт. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_3775_0.htm (дата звернення: 30.01.2023).

² Щодо зустрічі представників оборонних відомств понад 40 країн на авіабазі Рамштайн у Німеччині // Воєнна партія : сайт. 28.04.2022. URL: <https://mil.biz.ua/blog/щодо-зустрічі-представників-оборонн/> (дата звернення: 30.01.2023).

³ Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні // OSCE : сайт. 01.04.2022. URL: <https://www.osce.org/uk/special-monitoring-mission-to-ukraine-closed> (дата звернення: 30.01.2023).

⁴ Останні новини від Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні на основі інфор-

Намагання Організації з безпеки і співробітництва в Європі щодо мирного вирішення конфлікту в Україні можемо спостерігати ще на початку російського вторгнення в Україну. Так, 17 квітня 2014 р. у Женеві (Швейцарія) за участю вищих дипломатичних представників України, Європейського Союзу, США та російської федерації відбулися Чотиристоронні переговори щодо деескалації збройного конфлікту між Росією та Україною¹. Українська сторона на зустрічі вимагала від російської федерації припинити підтримку сепаратистського руху на Сході України, відкликати з Донбасу своїх військових та кураторів, скасувати рішення державної думи російської федерації про дозвіл на використання російських військ на території України, а також повернути окупований український Крим.

За підсумками Чотиристоронніх переговорів сторони домоглися узгодити низку дипломатичних домовленостей. Російська федерація взяла на себе зобов'язання роззброїти свої воєнізовані формування, що знаходилися на території України, та повернути законним власникам усе захоплене майно. Українська сторона, у свою чергу, гарантувала повну амністію всім учасникам протиурядових протестів, за винятком лише тих, кого буде визнано винним у скоєнні тяжких злочинів, та повинна була продемонструвати міжнародній спільноті прозорий конституційний процес у країні. Усі учасники зустрічі рішуче засудили прояви екстремізму, расизму та релігійної нетерпимості, в тому числі прояви антисемітизму, та зобов'язали сторони збройного конфлікту у своїх діях утриматися від насильства, залякування або провокаційних дій.

Задля спостереження за процесом виконання сторонами взятих на себе міжнародних зобов'язань учасниками переговорів було підтримано ідею створення вищезгаданої Спеці-

альної моніторингової місії ОБСЄ в Україні у складі міжнародних спостерігачів з 57-ми держав-членів, зокрема представників російської федерації.

Посилаючись на численні звіти про масові порушення прав і свобод людини, тортури та жорстоке поводження, враховуючи повідомлення про різні форми сексуального насильства, а також насильницькі зникнення цивільних осіб у ході російсько-української війни, Організація з безпеки та співробітництва в Європі неодноразово заявляла про засудження агресивної широкомасштабної війни Росії проти України і надалі закликає російську федерацію припинити військові дії, вивести власні збройні сили з території України і розпочати дипломатичний процес з урегулювання конфлікту.

Завершуючи наше дослідження, необхідно зауважити, що російсько-українська війна ставить під загрозу існування міжнародного правопорядку, що сформувався після Другої світової війни. Перемога України у цій війні означатиме послаблення впливу російської федерації на значущі світові процеси, а також зникнення на європейському просторі застарілої повоєнної системи колективної безпеки. Вже зараз зрозуміло, що Україна перебуває в епіцентрі формування нової системи колективної безпеки (Іваницька, 2022, с. 131).

Цивілізований світ усе більше починає усвідомлювати, що війна в Україні вийшла за межі локального збройного конфлікту. Наша держава вже розглядається як важливий стратегічний партнер чи союзник, тому Україні невідмінно надають різне військове озброєння, фінансову і гуманітарну підтримку тощо. Вихід російсько-української війни за межі локальної вбачається, зокрема, в тому, що російська федерація почала погрожувати застосуванням свого ядерного арсеналу. Ці неприпустимі погрози стали ще одним індикатором того, що розпочався процес руйнування застарілої системи колективної безпеки.

Цілком зрозуміло, що питання ядерної загрози залишається чи не головним стримуючим чинником для цивілізованого світу щодо більш активних дій у протистоянні з російською федерацією. Навіть після прийняття для України закону про ленд-ліз (політика, згідно з якою США постачають своїм союзникам боєприпаси, техніку, продукти, стратегічну сировину, враховуючи нафтопродукти та матеріальні засоби) цивілізований світ все ще остерігається швидкого надання Україні необхідного наступального озброєння, оскільки це може підштовхнути росію до прямого ядерного

мації, що надійшла станом на 8 серпня 2018 року, 19.30 // OSCE : сайт. 09.08.2018. URL: <https://www.osce.org/uk/special-monitoring-mission-to-ukraine/390191> (дата звернення: 30.01.2023); Останні новини від Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні на основі інформації, що надійшла станом на 11 жовтня 2018 року, 19.30 // OSCE : сайт. 12.10.2018. URL: <https://www.osce.org/uk/special-monitoring-mission-to-ukraine/399665> (дата звернення: 30.01.2023).

¹ Переговори в Женеві // DW : сайт. 17.04.2014. URL: <https://www.dw.com/uk/переговори-в-женеві-сторони-домовилися-про-кроки-врегулювання-ситуації/a-17576607> (дата звернення: 30.01.2023).

протистояння з НАТО. Однак світова спільнота все більше розуміє, коли йдеться про застосування будь-якої ядерної зброї, то така загроза виходить на зовсім інший рівень протистояння у світі, навіть незважаючи на те, що війна надалі нібито залишається на території України. Припинення ядерного шантажу чи можливість переходу конфлікту до мирного вирішення можливі лише за умови ядерного стримування росії, а саме рішучих упереджувачих дій як найавторитетніших безпекових організацій (ООН, НАТО, ОБСЄ), так і окремих держав – учасниць системи колективної безпеки (насамперед США, Великобританії, Німеччини, Франції). Тому можливість зупинити війну в Україні і вийти на формування нової системи колективної безпеки вбачається лише після повної військової поразки і капітуляції російської федерації.

Хід російсько-української війни засвідчив, що гарантію безпеки у зруйнованому міжнародному правопорядку можуть бути лише національні збройні сили і міжнародні структури колективної безпеки як глобальні, так і регіональні, які здатні виконувати свою головну роль у підтриманні міжнародного миру та безпеки.

ВИСНОВКИ. Підсумовуючи викладене, значимо, що під системою колективної безпеки розуміється стан міжнародних відносин, що виключає порушення загального миру або створення загрози безпеці держав і народів у будь-якій формі, протидія актам агресії, реалізований спільними зусиллями держав-учасниць на глобальному чи регіональному рівнях.

Глобальна система колективної безпеки реалізується через діяльність Організації Об'єднаних Націй з підтримання міжнародного миру і безпеки. Однак ця універсальна міжнародна організація вже не один рік стає об'єктом світової критики. В умовах численних конфліктів, у тому числі збройної агресії російської федерації проти України, зростаючої політичної напруги, коронавірусної пандемії та глобальної економічної кризи, голоду і бідності з'являється дедалі більше запитань щодо ефективності діяльності як окремих органів (насамперед Ради Безпеки як головного

органу ООН, що відповідає за підтримання миру та безпеки у відносинах між державами-членами), так і організації в цілому. Водночас зводити нанівець роль ООН не можна, адже резолюції, дискусії та декларації, прийняті в межах цієї організації, є важливими для вдосконалення системи колективної безпеки та міжнародного механізму притягнення до відповідальності держави-агресора.

Нинішні глобальні та регіональні безпекові процеси і тенденції справляють безпосередній вплив і на Організацію Північноатлантичного договору, яка залишається найвпливовішою військово-політичною структурою в євроатлантичному середовищі безпеки. В умовах збройної агресії російської федерації проти України співробітництво України з НАТО має важливе значення для забезпечення національної безпеки. Альянс як наш стратегічний партнер рішуче засуджує розв'язання жорстокої та нічим не спровокованої агресивної війни росії проти України. НАТО та держави-члени продовжують надавати Україні значну підтримку, допомагаючи відстоювати свій державний суверенітет і територіальну цілісність. Якщо на початку повномасштабного вторгнення західні партнери не так охоче надавали Україні військову допомогу, то сьогодні українська армія вже планомірно переходить на стандарти Північноатлантичного альянсу.

Важливу роль у побудові архітектури європейської системи колективної безпеки поряд з Організацією Об'єднаних Націй і Північноатлантичним альянсом відіграє Організація з безпеки і співробітництва в Європі. З початку широкомасштабного збройного вторгнення російської федерації в Україну ОБСЄ рішуче засудила російську військову агресію і визнала дії держави-члена такими, що піддають серйозній загрозі життя мільйонів людей і є грубим порушенням міжнародного права та взятих росією міжнародних зобов'язань. Незважаючи на значний спротив російської федерації, українській делегації в ОБСЄ вдалося привернути увагу міжнародної спільноти до визнання численних фактів порушення росією основоположних принципів та міжнародних зобов'язань у межах цієї організації.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Вахненко С. В. Визнання Генеральною Асамблеєю ООН Криму та Севастополя невід'ємними частинами // Стан дотримання прав людини в умовах сучасності: теоретичні та практичні аспекти : матеріали наук. конф. (м. Київ, 22 берез. 2018 р.) / МВС України, Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2018. С. 59–64.
2. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : ХНУВС, 2020. 544 с.
3. Дроздова Ю. Колективна безпека як інститут права міжнародної безпеки. *Jurnalul Juridic National: Teorie și Practică*. 2017. № 24 (2). С. 207–210.

4. Іваницька О. П. Проблеми й шляхи трансформації ООН у контексті російсько-української війни. *Політичне життя*. 2022. № 3. С. 120–132. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2022.3.15>.
5. Карпенко О. В. Забезпечення національної безпеки в контексті участі України в діяльності міжнародних організацій. *Політичне життя*. 2020. № 2. С. 118–124. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2020.2.16>.
6. Перепелиця Г., Бритов Д. Роль НАТО в урегулюванні міжнародних конфліктів у сучасних умовах. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. № 1 (55). С. 16–19.
7. Ablazov I., Karpenko O. Role of international organizations in providing national security to individual states: Ukraine's perspective. *Evropský Politický a Právní Diskurz*. 2020. Vol. 7, Iss. 4. Pp. 10–15. DOI: <https://doi.org/10.46340/eppd.2020.7.4.2>.
8. Cavandoli S., Wilson G. Distorting Fundamental Norms of International Law to Resurrect the Soviet Union: The International Law Context of Russia's Invasion of Ukraine. *Netherlands International Law Review*. 2022. Vol. 69. Pp. 383–410. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40802-022-00219-9>.
9. Gill T. D. The *Jus ad Bellum* and Russia's "Special Military Operation" in Ukraine. *Journal of International Peacekeeping*. 2022. No. 25. Pp. 121–127. DOI: <https://doi.org/10.1163/18754112-25020002>.
10. Green J., Henderson C., Ruy T. Russia's attack on Ukraine and the *jus ad bellum*. *Journal on The Use of Force and International Law*. 2022. Vol. 9, No. 1. Pp. 4–30. DOI: <https://doi.org/10.1080/20531702.2022.2056803>.
11. Haque A. A. Symposium on Ukraine and The International Order an Unlawful War. *American Journal of International Law*. 2022. Vol. 116. Pp. 155–159. DOI: <https://doi.org/10.1017/aju.2022.23>.
12. McKee M., Attaran A., Lindert J. How can the international community respond to evidence of genocide in Ukraine? *The Lancet Regional Health – Europe*. 2022. Vol. 17. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.lanep.2022.100404>.
13. Sunday E. N. Collective security and the twin principles of the responsibility to protect & the duty to prevent. a case study of the Yugoslav & Somali crises. *Journal of International Affairs and Global Strategy*. 2019. Vol. 1 (1). Pp. 55–78.
14. Szpak A., Modrzyńska J., Gawłowski R., Modrzyński P., Dahl M. Reaction to the Russian aggression against Ukraine: cities as international standards' supporters. *Journal of Contemporary European Studies*. 2022. Vol. 3. DOI: <https://doi.org/10.1080/14782804.2022.2126445>.
15. Umland A. How the West Can Help Ukraine: Three Strategies for Achieving a Ukrainian Victory and Rebirth. *SCEEUS*. 2023. No. 1. URL: <https://sceus.se/en/publications/how-the-west-can-help-ukraine-three-strategies-for-achieving-a-ukrainian-victory-and-rebirth/> (дата звернення: 30.01.2023).

Надійшла до редакції: 02.02.2023

Прийнята до опублікування: 23.02.2023

REFERENCES

1. Ablazov, I., Karpenko, O. (2020). Role of international organizations in providing national security to individual states: Ukraine's perspective. *Evropský Politický a Právní Diskurz*, 7(4), 10-15. <https://doi.org/10.46340/eppd.2020.7.4.2>.
2. Cavandoli, S., & Wilson, G. (2022). Distorting Fundamental Norms of International Law to Resurrect the Soviet Union: The International Law Context of Russia's Invasion of Ukraine. *Netherlands International Law Review*, 69, 383-410. <https://doi.org/10.1007/s40802-022-00219-9>.
3. Drozdova, Yu. (2017). Collective security as an institution of international security law. *Jurnalul Juridic National: Teorie și Practică*, 24(2), 207-210.
4. Gill, T. D. (2022). The *Jus ad Bellum* and Russia's "Special Military Operation" in Ukraine. *Journal of International Peacekeeping*, 25, 121-127. <https://doi.org/10.1163/18754112-25020002>.
5. Green, J., Henderson, C., & Ruy, T. (2022). Russia's attack on Ukraine and the *jus ad bellum*. *Journal on The Use of Force and International Law*, 9(1), 4-30. <https://doi.org/10.1080/20531702.2022.2056803>.
6. Haque, A. A. (2022). Symposium on Ukraine and The International Order an Unlawful War. *American Journal of International Law*, 116, 155-159. <https://doi.org/10.1017/aju.2022.23>.
7. Ivanytska, O. P. (2022). Problems and ways of transformation of the UN in the context of the Russian-Ukrainian war. *Political Life*, 3, 120-132. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2022.3.15>
8. Karpenko, O. V. (2020). Ensuring national security in the context of Ukraine's participation in the activities of international organizations. *Political Life*, 2, 118-124. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2020.2.16>.
9. McKee, M., Attaran, A., & Lindert, J. (2022). How can the international community respond to evidence of genocide in Ukraine? *The Lancet Regional Health – Europe*, 17. <https://doi.org/10.1016/j.lanep.2022.100404>.
10. Perepelytsia, H., & Brytov, D. (2022). NATO's role in settlement of international conflicts. *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University*, 1(55), 16-19.

11. Sunday, E. N. (2019). Collective security and the twin principles of the responsibility to protect & the duty to prevent. a case study of the Yugoslav & Somali crises. *Journal of International Affairs and Global Strategy*, 1(1), 55-78.

12. Szpak, A., Modrzyńska, J., Gawłowski, R., Modrzyński, P., & Dahl, M. (2022). Reaction to the Russian aggression against Ukraine: cities as international standards' supporters. *Journal of Contemporary European Studies*, 3. <https://doi.org/10.1080/14782804.2022.2126445>.

13. Umland, A. (2023). How the West Can Help Ukraine: Three Strategies for Achieving a Ukrainian Victory and Rebirth. *SCEEUS*, 1. <https://sceeus.se/en/publications/how-the-west-can-help-ukraine-three-strategies-for-achieving-a-ukrainian-victory-and-rebirth/>.

14. Vakhnenko, S. V. (2018, March 22). *Recognition by the UN General Assembly of Crimea and Sevastopol as integral parts* [Conference presentation abstract]. International Scientific and Practical Conference "The State of Observance of Human Rights in Modern Conditions: Theoretical and Practical Aspects", Kyiv, Ukraine.

15. Voitsikhovkyi, A. V. (2020). *International law*. Kharkiv National University of Internal Affairs.

Received the editorial office: 2 February 2023

Accepted for publication: 23 February 2023

АНДРЕЙ ВАСИЛЬЕВИЧ ВОЙЦИХОВСКИЙ,

кандидат юридических наук, доцент,
Харьковский национальный университет внутренних дел,
кафедра конституционного и международного права;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5629-8852>,
e-mail: voitsihovsky@gmail.com;

АЛЕКСАНДР СЕРГЕЕВИЧ БАКУМОВ,

доктор юридических наук, доцент,
Харьковский национальный университет внутренних дел,
кафедра конституционного и международного права;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4003-1974>,
e-mail: 1const.law@gmail.com

ВООРУЖЕННАЯ АГРЕССИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ ПРОТИВ УКРАИНЫ КАК УГРОЗА СИСТЕМЕ КОЛЛЕКТИВНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Раскрыты главные институциональные проблемы системы коллективной безопасности в условиях вооруженной агрессии российской федерации против Украины. Определено приоритетное значение вопроса обеспечения коллективной безопасности ввиду агрессивной внешней политики России. Система коллективной безопасности рассматривается как главный критерий существования и развития дружеских отношений между государствами и поддержания международного правопорядка. В связи с выработкой новейших подходов и направлений развития стратегий международных организаций, составляющих систему коллективной безопасности, дается анализ деятельности Организации Объединенных Наций, Организации Североатлантического договора и Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе как реакции международного сообщества на вооруженное вторжение российской федерации в Украину. Аргументировано предлагается переосмыслить парадигму обеспечения коллективной безопасности. Обозначена роль Украины в построении новой системы коллективной безопасности.

Ключевые слова: коллективная безопасность, ООН, НАТО, ОБСЕ, международный правопорядок, агрессия.

ANDRII VASYLOVYCH VOITSIKHOVSKYI,

*Candidate of Law, Associate Professor,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
Department of Constitutional and International Law;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5629-8852>,
e-mail: voitsihovsky@gmail.com;*

OLEKSANDR SERHIOVYCH BAKUMOV,

*Doctor of Law, Associate Professor,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
Department of Constitutional and International Law;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4003-1974>,
e-mail: 1const.law@gmail.com*

ARMED AGGRESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION AGAINST UKRAINE AS A THREAT TO THE COLLECTIVE SECURITY SYSTEM

The Russian Federation's unprovoked and unjustified war against Ukraine has changed the entire security environment, which will have long-term threatening consequences for the entire collective security system. The issue of forming an effective system of collective security is relevant not only for the international community, which is explained by its absolute importance in maintaining international law and order, but also for Ukraine in order to restore its state sovereignty and territorial integrity in countering Russian armed aggression. The purpose of the article is to clarify the essence of the collective security system, to analyze the activities of the most influential international security organizations (UN, NATO and OSCE) since the outbreak of the Russian-Ukrainian war and to assess their ability to end this war, to formulate problematic issues regarding the functioning of the existing collective security system, and to argue for the need to build a new collective security system with a definition of Ukraine's role and place in it.

The conclusion of the study is that the modern system of collective security should be understood as a state of international relations that excludes violation of the general peace, threats to the security of states and peoples, and counteraction to acts of aggression, implemented by joint efforts of participating states at the global or regional levels.

The collective security system is usually implemented through the activities of the UN, NATO and the OSCE in maintaining international law and order. However, in the context of numerous conflicts, including the Russian-Ukrainian war, there are more and more complaints about the activities of the UN, in particular the UN Security Council as the main body responsible for maintaining international peace and security. At the same time, the role of the UN should not be minimized, as the documents adopted by it are important for improving the collective security system and the international mechanism for bringing the aggressor state to justice. Despite the significant resistance of the Russian Federation, the UN, NATO and the OSCE strongly condemn Russia's aggressive war against Ukraine and continue to provide our country with comprehensive support.

Key words: *collective security, UN, NATO, OSCE, international legal order, aggression.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Войціховський А. В., Бакумов О. С. Збройна агресія російської федерації проти України як загроза системі колективної безпеки. *Право і безпека*. 2023. № 1 (88). С. 134–145. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.1.12>.

Citation (APA): Voitsikhovkyi, A. V., & Bakumov, O. S. (2023). Armed aggression of the Russian Federation against Ukraine as a threat to the collective security system. *Law and Safety*, 1(88), 134–145. <https://doi.org/10.32631/pb.2023.1.12>.